

Murska Straža

Glasilo obmejnih Slovencev.

Uredništvo in upravnništvo v Radgoni, Murska ulica
štev. 184. — Telefonska štev. 31.
Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja vsako soboto zjutraj in stane s poštnino
vred za vse leto 15 K, za pol leta 7 K 50 v.,
za četrto leta 3 K 80 vin.

INSERATI: Ena petstolpna petitvrsta 40 vinarjev.
Pri večkratni objavi primeren popust.

Resnica o Prekmurju.

Slovenski dnevniki so objavili te dni kratko notico, ki pravi, da sta dva uradnika finančnega ministrstva naložila finančnemu ravnateljstvu v Mariboru, naj prevzame v svoj delokrog okraj Mursko Soboto, dočim je okraj Dolnja Lendva vlada že dala zasesti po hrvatski finančni straži. „Slovenec“ je v uvodniku dne 23. avgusta dobro označil to vest: „Naša javnost si je že finančno zasedbo tega dela Prekmurja razlagala tako, kajti zgoraj omenjena notica je vzbudila v Sloveniji veliko presenečenje. Pri nas se namreč ve, kar drugod v Jugoslaviji očitno še ni znano, da se je ljudstvo v lendavski župniji vedno prištevalo k slovenskemu plemenu našega naroda“. Končno pravi: „Je dala zasesti! Ali smo si postali sovražniki in se zasedamo, kdor prej pride? Ni si mogoče predstavljati, da bi hrvatska vlada stala na tem stališču in zato moramo predpostavljati, da je upravni delokrog bil razdeljen tako v Belgradu. In v tem slučaju moramo zopet misliti, da je tak odlok le posledica nepoznavanja kraja, ljudstva in njega teženj, kakor hkrati posledica podcenjevanja političnega pomena tega ukrepa. Pomniti je treba, da so kraji, ki se naj dodelijo hrvatski upravi, čisto slovenski, medtem ko je nam dodeljena Sobota mešana z Madžari in Nemci. S tem se Slovenija, ki je po vojski izgubila tretjino svojega ljudstva, nanovo slabi, in to pot ne po zunanem sovražniku, marveč po nerodnosti lastne uprave“. „Slovenski Narod“ piše dne 26. avgusta: „Kakor da se ne bomo nikdar spametovali. Hrvatska vlada ni mogla storiti večje usluge misli, da moramo odpraviti vse „pokrajine“, „dežele“ in druge takšne avstrijske ostanke čim preje in razdeliti državo v okrožja, da posega jedna deželna vlada v področje druge in da se s tem vzbuja grenkoba, ki je med brati tembolj nepotrebna, ker je še dovolj takšnih na obeh straneh Sotle, ki bi zopet radi, da zrasli mejniki ob njej“ itd.

Prišli smo torej tako daleč, da je dala hrvaška vlada zasesti najzavednejši del slovenskega Prekmurja in ga je priklopila hrvaškemu upravnemu področju. Ali ljudstvo privoli v to »zasedbo« ali ne, ne vpraša niti Zagreb niti Beograd. Proti temu političnemu nasilstvu se dviga Prekmurje kakor en mož. Protesti prihajajo od vseh strani; razen par židov, ki so že pričeli »vohati« za dobrim dobičkom, ni v dolnjelendavskem okraju niti enega človeka, ki bi želel hrvaško upravo, hrvaške šole, hrvaške »bilježnike« in »sudce«, katerih duh je preveč soroden z predstavitelji nepozabnega madžarskega režima v Prekmurju.

Bodimo odkriti: v celi hrvaški literaturi ne najdete niti enega stavka o Hrvatih v ozemlju med Muro in Krko; ne najdete niti besedice o prekmurskih Hrvatih. Prekmurci sami tudi v

času najhujšega pritiska madžarske raznarodovalne politike niso izgubili zavesti, da so ogrski Slovenci. Menda ni slučaja, kjer bi jih ogrska vlada prištevala k Hrvatom, ki žive kompaktno ali raztreseno v raznih komitatih jugozapadne in južne Ogrske, ne žive pa v Prekmurju. Prekmurski Slovenci so ostanek panonskih Slovencev, njihova zgodovina od padca Koceljeve države do 12. avgusta letošnjega leta se je razvijala, ločeno od ostalih delov in le v času reformacije ter v novejši dobi narodne probuje iskala stikov s slovensko kulturo tostran Mure. Dejstvu, da spodnje Prekmurje gospodarsko gravitira k Muri in njenemu zaledju na štajerski strani, se je zahvaliti, da se je baš v spodnjem delu ohranilo toliko narodne samozvesti. Iz nje je črpalo vse slovensko Gornje Prekmurje, ki je potisnjeno med nemško in madžarsko etnografsko področje in je tudi iz gospodarskih vzrokov — pretežna večina kmečkih proletarcev — bolj izloženo raznarodovalnemu procesu. Ne v preteklosti in ne v sedanosti niso imeli Prekmurci nobenih stikov z Hrvati. Čitajte njihove molitvenike, koledarje; čitajte Kleklove Novine! Pojdite od vasi do vasi in vprašajte ljudstvo, kaj misli, kaj hoče, kaj zahteva!

Ako bodo Hrvati v resnici anektirali dolnjelendavski okraj, bodo to storili le z nasiljem. Ali pa smo potem še v Jugoslaviji? Ali zgodovinska dejstva tudi napram Hrvatom ne bodo mogla obveljati? Ali bomo v imenu SHS bratstva zanikali pravico in voljo ljudstva in se posluževali metod, s katerimi nas Italijani gnjavijo v Primorju? Ni še vsa sreča v tem, če so Prekmurci prišli pod Jugoslavijo. Tudi ako bi bilo Prekmurje zasedeno kot premagana pokrajina, bi moralo v demokratični državi imeti svojo besedo in svoje pravice!

Kako so prišli Hrvati do tega, da so pri belgradski vladi dokazali upravičenost svojih zahtev po dolnjelendavskem okraju? Kakor smo izvedeli iz verodostojnega vira, je prostovoljna legija v Štrigovi, pri kateri se je nahajalo tudi kakih 30 beguncev iz Prekmurja, neposredno pred zasedbo poslala nekoliko prekmurskih legijonarjev čez Muro, pa so v dolnjelendavskem okraju nabirali podpise za to, da se sme legija kot neregularna formacija udeležiti vojaškega pohoda v Prekmurje. Podpisi so se nabirali z praznimi polami, podpisalo pa je okrog 2—3000 prekmurskih Slovencev. Na te podpise se baje sedaj sklicujejo hrvaške oblasti, češ, da se je vse prebivalstvo v dolnjelendavskem okraju izjavilo za hrvaško upravo!

Nismo separatisti in vemo dobro, da bo bodoči razvoj prinesel mirno asimilacijo treh plemen v enoten jugoslovanski narod. Ne moremo pa trpeti, da se slovenskemu plemenu namenoma, proti volji ljudstva iztrga tudi teh par desetisočev, ki hočejo k nam. Ne moremo pustiti, da se gospodarsko in narodnostno enotno Prekmurje deli med dve upravi, da se uvaja v Prekmurju duh Kuhnovščine in bilježniške korupcije, duh pandurjev in onih »izobražencev«, ki vihajo nos nad umazaniam »možekom« in ki se ne sramujejo 55% analfabetov! Odločno protestiramo proti hrvaški »zasedbi« Prekmurja po hrvaški upravi,

ker mi upravne zasedbe ne poznamo! Pozivljamo centralno vlado, da uvaža voljo ljudstva, ki hoče Jugoslavijo, a le demokratično Jugoslavijo in je pripravljeno doprinesti nove žrtve, da zavaruje svoje sveto pravo.

Postajenačelnik Ivan Malgaj.

Železnica Radgona — M. Sobota.

V zadnji „Murski Straži“ in tudi v drugih listih sem čital, da se je stavil predlog, naj se takoj zveže Murska Sobota z Radgono potom poljske železnice, bi naj sledi glayni cesti. K temu predlogu pi pripomnil, da naj se nikakor ne izpelje ozkotirna, ampak na vsak način normalnotirna železnica. Tudi normalnotirna proga se lako izpelje iz Potrne pri Radgoni po glavni cesti do Murske Sobote ter dobi v Radgoni in v Murski Soboti zvezo z že obstoječimi normalnotirnimi železnicami. Gramoza za dobro železniško podlago se dobi dovolj v Muri; gradivo kakor na primer tirnice, pragi i. t. d. pa iz premikalnih kolodvorov na Tezmem, na Pragerskem, v Zalogu in Ježici, ki so nastali med vojno in ki se lahko odstranijo ter porabijo na novi progi, ker na navedenih postajah v doglednem času itak ni pričakovati tako velikega prometa. Zategadelj naj interesirani krogi naj odločneje zahtevajo, da se izpelje brezpogojno le normalnotirna železnica. V tem oziru nam lahko služijo za svarilen vzgled bosanske ozkotirne železnice. Leta 1878 so vojaki med okupacijo zgradili prvi del bosanske železnice kot ozkotirno progo, pozneje se je popravila oziroma podaljšala in je še danes ozkotirna. Enaka usoda bi zadela tudi našo poljsko železnico iz Murske Sobote v Radgono.

Opozoriti moram tudi, da bi v slučaju izpeljave ozkotirne železnice izkladanje blaga iz normalnotirnih vozov in obratno stalo veliko časa in denarja. Voz premoga (10.000 kg), odposlan iz Trbovelj v Pučince (Batyand) vzhodno Murske Sobote bi se moral v Radgoni izprazniti, preložiti v dva ozkotirna železniška vozova; po 12 km dolgi vožnji bi se isti premog v M. Soboti zopet preložil v normalnotirni voz in od tam odpremil na 3 km oddaljeno postajo Pučince. Loliko časa se potrat pri tem, koliko premoga pa se raztroši; vse to seveda na stroške strank, zakaj za raztrošeni premog ne da železnica nobene odškodnine.

Politični pregled.

Nova jugoslovanska vlada je podala v seji narodnega predstavnštva, dne 23. avgusta, izjavo o političnem položaju in o najvažnejših nalogah, katere hoče rešiti v bližnjem času. V zunanjih politiki želi nova vlada vzdržati in poglobiti zavezništvo z velikimi državami aliirancev, od katerih pričakuje, da bodo po načelih mednarodne pravičnosti podpirali rešitev naših vprašanj. Vlada sočustvuje z neosvobojenimi brati in izraža pripravljenost, braniti naše zahteve do kraja. Z onimi narodi, ki bodo po sklepu miru naši novi sosedje, hoče ustvariti odnošaje medsebojnega zaupanja in dobrega sosedstva.

Naglašja tudi poglobitev stikov s slovenskimi državami: Čehoslovaško in Poljsko. V razmerju z Rumunijo in Grško hoče na medsebojnem zaupanju delati za stabilnost in mir na Balkanu. V vprašanih notranje politike polaga nova vlada posebno važnost na ustavotvorno skupščino, izvoljeno od ljudstva na podlagi splošne in enake volilne pravice. Še pred sklicanjem konstituante hoče vlada izvesti občinske volitve. Daljne naloge so: valutno vprašanje, agrarna reforma, obnova produkcije, draginjsko vprašanje, odprava cenzure, demobilizacija, preskrba vojnih sirot, invalidsko vprašanje, davek na bogatstva, pridobljena v vojni, odredbe proti oderuštvi in drugo. Rešitev vaktnega vprašanja si predstavlja tako, da se potegnejo iz prometa avstrijske krone in zamenjajo z novimi bankovci emisijske banke. Agrarno vprašanje naj bi se rešilo v soglasju z vsemi političnimi skupinami. Urediti hoče tudi prometno vprašanje, zadovoljiti uradniške zahteve, izpopolniti upravno organizacijo. Socijalni skrbi je posvečeno v vladinem programu več važnih točk. Po izjavi se je razvila debata, pri kateri so govorili opozicijski poslanci: radikalec Protić, Hrvat Laginja, Črnogorec Djaković in drugi. Jugoslovanski klub je te dni objavil v časopisu svojo poslanico »Slovenskemu ljudstvu«, kjer se zavzema za koncentracijsko ministrstvo in povdarja svoja načela v vprašanih notranje politike. — Izjava nove vlade je vzbudila v časopisu živahno razpravo. V splošnem se opaža dvom, ali bo nova demokratsko-socijalistična koalicija kos stavljenim nalogam ali pa bo že v doglednem času prišlo do nove spremembe.

Avstrijska republika še vedno ni podpisala miru. Pariška konferenca je baje v zadnjem trenutku opazila v izvrniku mirovne pogodbe neka nesoglasja ali stilistične nepravilnosti, vsled česar se je podpis zopet zavlekel in ni izključeno, da bodo šli mirovni delegatje še pred sklepom avstrijskega miru na tritedenske počitnice.

V jadranskem vprašanju vlada stara nejasnost. Zadnje dni se opaža onstran demarkacijske črte pomikanje čet, ki je baje v zvezi z razpustom italijanske misije v Ljubljani in ta zopet z izboljšanjem našega političnega razmerja z Italijo. Dobrodušni optimisti vedo povedati, da se je jadransko vprašanje rešilo na ta način, da pripada Jugoslaviji vsa Dalmacija z otoki vred, tudi meja v Sloveniji se uredi v smislu Wilsonovega predloga (Nanos - Raša) in iz Reke se ustvari samostojna država; Italija bi dobila samo Trst in Gorico. Gotovega pa v tem oziru nič; francoski list »Journal des Debats« prinaša skoraj istočasno poročilo o italijanskih pripravah za napad na jugoslovanske čete. V notranjosti Italije vladajo sicer neznosne gospodarke, socijalne in upravne razmere, vendar ima vladajoča stranka vajeti dovolj čvrsto v rokah in ni pričakovati revolucionarnega preobrata.

Na Ogrskem je zopet došlo do spremembe. Nadvojvoda Jožef, ki je hotel z diktaturo meščanstva in oficirjev uveljaviti reakcionarni vladni sistem, je dne 23. avgusta odstopil. Obenem je podala ostavko tudi Friedrichova vlada. Nova vlada bo najbrž koalicijska; sodelovanje so obljubili tudi že socijalni demokrati. Ministrski predsednik bo glasom dunajskih vesti dosedanji minister za trgovino, Heinrich (žid?).

Na Ruskem je položaj silno nejasen. Angleži groze z veliko vojno akcijo, nekako »križarsko« vojski proti boljševizmu. Boljševiške čete so na več mestih porazile protirevolucionarno Kolčakovo armado in ogrožajo celo Sibirijo. Vesti o Ljeningovem odstopu se ne potrjujejo, tudi sicer ni opaziti notranjega razkroja v komunistični Rusiji.

Tedenske novice.

Mariborska eskomptna banka. — Nova orijentacija. Dne 14. t. m. se je vršil pod predsedstvom dosedanjega podpredsednika dr. Rudolfa Franz 47. redni občni zbor Mariborske eskomptne banke, kojega sklepa je posvedočil notarski namestnik g. Franjo Krisper. Nadzornik g. Ciril Toman ugotovil je sklepčnost zbora ter proglasil stari upravni svet, kojega 4 člani so sedaj v sovražnem inozemstvu, za razveljenega. Vršila se je nova volitev in so bili potom tistkov

izvoljeni sledeči gospodje: Dr. Rudolf Franz, Viktor Glaser, dr. Mirko Grasselli, dr. Josip Leskovar, dr. Franjo Lipold, Lovro Petovar, dr. Vilko Pfeifer, Josip Rosenberg, dr. Fric Scherbaum in Ivan Šošarič. V nadzorovalni svet sta bila izvoljena gospoda Drago Kobi in Ivan Veselič, za njih namestnika pa Adolf Himmler star. Po ravnatelju g. Hermannu predlagana razdelitev čistega dobička, ki dotira v smislu pravih različnih fondov ter zlasti tudi dovaja rezervi za efektne izgube znesek K 68935 ter predvideva za kupon leto 1919 plačilo K 20 (5%), se je sprejela v vednost odnosno je bila odobrena. Na tem občnem zboru so bile oddane pomembne izjave, zlasti tudi po vladnem komisarju g. dr. Pfeiferju, ki kulminirajo v tem, da naj tvorijo podlago delovanju tega domačega instituta le čista gospodarska politika stvarno vodstvo ter popolno vpoštevanje novonastalih razmer v Mariboru, kateremu se obeta kot obmejnemu mestu v trgovsko političnem oziru važna vloga. Pričakuje se, da bo ta sporazum na gospodarskem polju našel razumevanje v krogih interesiranega ljudstva, to pa v korist njemu samemu.

V najkrajšem času se bode v Mariboru ustanovila inženerska pisarna pod vodstvom stavbnega inženerja Václava Fidrhele. Tvrdka bode strokovno izdelala projekte za železniške, vodne, železne, železobetonske, mostne in cestne gradbe, kakor tudi za industrijska in gospodarska poslobja in hiše ter zastopala stranke v tehniških zadevah. Obenem se bode ustanovilo tudi stavbeno podjetje za vse inženjerske gradbe.

Živinski sejmi v Mariboru. Vladni komisar mesta Maribor nam piše med drugim: Živinski sejmi v mestu Mariboru, kateri so radi slinevke in vojnih razmer popolnoma ponehali, se vrše od 9. septembra l. l. dalje vsak drugi in četrti torek v mescu. Na sejme je dovoljeno prignati vsakovrstno rogato živino in konje. Za vsak komad živine se zahteva posamezen živinski potni list, le za svinje, ovce in koze je dovoljen en potni list za več živali skupaj. Svinjski sejmi se vrše od 21. avgusta naprej vsak petek in ne v soboto, kot je bilo dosedaj običajno. V ostalem veljajo stara določila zakona o živinskih kugah.

Pobožne želje. Zadnje dni se razširjajo govornice, da pripade Radgona pod Nemško Avstrijo in da bo v Mariboru plebiscit. Opozarjam naše ljudi, da ne verujejo tem pobožnim željam gotovih narodnih hujskačev. Po poročilih iz Pariza ni v nemških mirovni pogodbi nobenih bivstvenih teritorijalnih sprememb.

V Slov. Gradcu je sekvester Schulerjevih posestev g. Stanko Košir oddal Schulerjev hotel »Sandwirt« v najem znanemu narodnjaku g. Oset, kateremu so Nemci popolnoma oplenili in uničili podjetje na Koroškem. G. Oset bo skrbel, da bo ta hotel, ki nosi sedaj ponosno ime »Beograd«, odgovarjal vsem potrebam in zahtevam. V hotelu je kavarna, mesarija, kegljišče in krasen vrt. G. Oset je otvoril tudi veletrgovino z vinom. Več med oglasi.

Stoletnih sovražnikov, Nemcev in Madžarov, smo se sicer rešili, toda ostal nam je na vratu njihov zaveznik v delu proti obstoju našega naroda, alkohol. Noben narodni sovražnik ni delal tako dosledno, vsestransko in sistematično, kot ravno alkohol. V družinah, družbah, med sosedi, prijatelji, med stankami seje svoje hudobno seme: nemir, prepir, nestrpnost, žalost, sramota, nesreče vseh vrst. Ubija naše dojenčke, kvari našo mladino, uničuje naše genije. V znamenju veselja plodi najprostejšo surovost. Najdete ga povsod, vsak stan in poklic mu daje zavetišče v svojih vrtah. Če bomo hoteli zavarovati našo svobodo, bomo morali najodločneje nastopiti proti alkoholu. Pripravlja se splošna mobilizacija, ki mora izkoreniniti vse tiste, kateri hočejo našemu narodu dobro, brez ozira na stan, poklic ali starost. Podpirajte delo »Svete vojske«!

Iz Pariza se je vrnil v Maribor vlč. g. dr. M. Slavič, ki je pri mirovni konferenci skupno z dr. Kovačičem zastopal koristi obmejnih Slovencev. Tema gospodoma se ima zlasti Prekmurje zahvaliti za svoje osvobojenje, ker sta kot večša poznavalca krajev prepričala pariške diplomate, da spada Prekmurje k Jugoslaviji. Njunjo delo ostane v trajnem spominu!

Umrli je v Parizu znani ruski politik, bivši poslanik v Parizu, Aleksander Izvoljskij.

Italijanska misija je dne 24. avgust na višje povelje zapustila Ljubljano.

Revizija carine. »Slovenski Narod« poroča, da je vlada sklenila revizijo vseh dosedanjih carinskih tarifov. Carina na predmete, ki služijo obnovi in industriji, sploh odpade, tako da bodo na primer stroji in slične potrebščine prosti. Izvestne ljudske potrebščine bodo sicer še imele carino, toda po minimalnem tarifu. Odpravo carine na najvažnejše potrebščine bo ljudstvo z zadovoljenjem pozdravilo.

Kako izgleda naš parlament. V narodnam predstavništvu sedi sedaj vsega skupaj 288 poslancev. Ti so razdeljeni v 16 skupin in sicer 12 konstituiranih klubov in nekostituirane skupine. Največji klubi so: Radikalci (73 članov), demokrati (74 članov), Narodni klub (27 članov), samostanci (23 članov), Jugoslovanski klub (19 članov), socijalisti (11 članov).

Delavsko gibanje. V Barceloni na Španskem so zahtevali delavci 8urni delavnik, nakar so delodajalci sklenili zapreti svoja podjetja. Vsled tega je vrženih na cesto 50.000 delavcev. Prihodni teden se zapro vse podjetja. Ponekod je prišlo do nemirov.

In pri nas? Ameriška poslanska zbornica je sprejela zakon, ki se tiče kaznovanja navijalcev cen pri živilih, obleki in življenskih potrebščinah. Kazen znaša dve leti ječe in 5000 dolarjev.

Ljubljanski škof pri papežu. Papež je sprejel ljubljanskega škofa dr. Jegliča in je imel z njim razgovor o konkordatu Jugoslavije z Vatikanom.

Umesten opomin. Mariborska »Straža« se v 68. številki ugovarja proti načinu slovenske agitacije na Koroškem, ki obstoji v veseljah in zabavah, v umetnem vzbujanju samega navdušenja, ki je navadno brezplodno. Veselice rode popivanje, zapravljanja denarja i. t. d., na probujo narodne zavesti pa imajo prav malenkosten vpliv. Najboljša agitacija je dobra aprovizacija, obzirna gospodarska politika. Podpisujemo.

Iz obmejnih občin nam poročajo, da imajo kmetje na prodajo več klavne živine, jajec in sadja, a ni nobenih kupcev. Ker se poštene kmetje nočejo pečati z tihotapstvom, ki še vedno cvete na demarkacijski črti, žele, da se n. pr. gornjeradgonska Gospodarska zadruha poskrbi, da bodo lahko prodali svoje odvišne pridelke.

V Ljutomeru se otvori meščanska šola v prostorih bivše nemške šole. Kedaj bo prevzeta meščanska šola v Radgoni, ki nam pod okriljem naše vlade še vedno vzgojuje janičarje?

Za Ljudsko knjižnico v Radgoni so nadalje darovali sledeči gg. Franc Jerebič, uradnik Gospodarske zadruge v Gornji Radgoni nadaljnih K 20, skupaj K 50, Čirič Jože pri Kapeli K 10, Čirič Jože, Kapela, nabral prigodom blagoslavljanja križa pri g. Kurbisu v Radenskem vrhu K 30, Mourver, Maribor K 20, Ferdinand Pšunder, župnik pri Sv. Tomažu pri Ormožu, K 10, M. Zemljič, župnik pri Sv. Tomažu pri Ormožu K 20, Ivan Tomažič v Ljubljani 4 knjige, Ludvik Mlinarič, slikar v Radgoni, 20 K. Srčna hvala! Darovi se pošiljajo g. A. Neudauer, posoj. tajniku v Gornji Radgoni.

Prekmurje.

Kraljev pozdrav Prekmurju. Predsedništvo deželne vlade za Slovenijo je prejelo iz pisarne Njegovega Veličanstva kralja nastopno brzojavko: Primio sam sa zadovoljstvom pozdrav, kojega mi je preko pokrajinske vlade za Sloveniju poslao dr. Lajnsič u ime oslobođenih Prekmuraca i molim vladu, da novooslobođenoj braći izruči sve moje simpatije i svu moju radost, što ih vidim u krugu našem. — Kancelarija Nj. V. kralja. — Aleksandar. (LDU).

General Majster Prekmurcem. General Majster je poslal iz Dobrlevasi na Koroškem g. dr. Lanjšiču, guvernerju za Prekmurje nastopno brzojavko: Iskreno hvalo Tebi in našim madžarskega jarma rešenim prekmurkim Slovincem za pozdrave z velikega zgodovinskega tabora v Belatincih. Srčno žal mi je, da se tega narodnega praznika sam nisem mogel udeležiti. Daj Bog našim vrlim osvobojenim, v Jugoslaviji z nami združenim Prekmurcem same srečne in zlate dni. S to željo jim kličem prisrčni: Bog živi! in jim pošiljam tople bratske pozdrave. Prosim Te, da to našim prekmurkim bratom in sestram sporočiš! — General Majster.

Dopis iz Belatinec. Tudi mi se javljamo naši mili materi Jugoslaviji, kako se nam godi v njenem varstvu. Mi smo prav veseli in zado-

Žensko vprašanje.

III.

Eno najbolj žalostnih poglavij v ženskem vprašanju je gotovo prostitucija, kakor smo že povedali. Prostitucija uničuje ženo fizično in nrajno in jo odvrača od njenega pravega poklica, za katerega jo je ustvarila narava. Prostitucija razkrinkuje ves cinizem modernega človeka, ki meni, da žena ni za drugo na svetu, kakor da mu vedno iz nova naliva v čašo opojnosti. Poklic prostitutke, opremljen s policijskim pečatom, je ena najbolj podlih ustanov, kar si jih je mogla izmisliti človeška izkvarjenost.

So pa še drugi poklici, sami na sebi koristni in častni in žene ne ponižujejo kakor zloglasna prostitucija, a jo vendar odtujujejo njenemu pravemu poklicu, ki obstoji v vzreji in vzgoji otrok in v skrbi za gospodinjstvo. Seveda vse žene ne morejo biti matere in gospodinje in marsikatera omožena žena mora pogledati ven iz svojega, od narave ji začrtanega delokroga. Vprašanje je, katero delo je ženi primerno: Nobena žena ne bo trdila, da je fizično enakovredna možu. Zatorej tudi nobeni ne pade v glavo, da bi zahtevala vstop v poklic, kjer bi ne mogla s svojimi manjvrednimi močmi koristiti družbi. N. pr. vojaška služba. Ako smo vseeno slišali in čitali, da so se med vojno na Ruskem, Angležkem itd. tvorili ženski vojaški oddelki, je prišlo to vsled tega, ker je žena na eni strani hotela s svojo požrtvovalnostjo vzbuditi zanimanje za svoje vprašanje, na drugi strani pa je čutila v sebi nagon, da tudi ona pokaže svoje sposobnosti in ker jih druge ni mogla, jih je pač hotela v vojaški suknji. Fizično nesposobna je žena za rudarstvo, težke industrije; strašno vpliva na njo delo po tovarnah, nočno delo, delo pod zemljo, delo v moških družbah. In vendar jo vidimo delovati tukaj! Ravno tukaj se je pokazala vsa zlobnost družbe. Z mirnim srcem so ji dovoljevali vstop v te poklice, akoravno se je lahko že naprej računalo, da jim ne bo kos. Žena — vojak je bila v posmeh možu na fronti; v tovarnah, rudokopih je prežgodaj postala iz mozgana in ovenela. Postrani so jo pa gledali v poklicih, kjer se je izkazala sposobno in je pretila nevarnost, da s svojo pridnostjo, poštenostjo, vnemo izpodrine moža.

Potiskali so jo v stran z vsemi mogočimi sredstvi, sedaj s šikanami, potem zopet s sramotno nizkimi plačami, da je morala hočeš nočeš oditi. Samo nekatere gotove obrti v industriji, za katere je mož manj sposoben ali sploh nesposoben, kakor: izdelovanje perila, šivanje, pranje, vezenje, predilstvo itd., edino te obrti si je žena osvojila za se. V urade si žena le polagoma in z največjimi težavami odpira pot; gotovi poklici so pa še vedno monopol moža, akoravno bi lahko lahko tudi žena v njih delovala.

Kaj čuda, ako se je začela žena z vsemi silami potegovati za svoje pravice in bije neizprosni boj s svojimi dosedanjimi zatiralci. Ta boj hoče dobojevati na političnem polju. Deležna hoče postati vseh političnih pravic, tudi zakonodajstva. Zato zahteva tudi volilno pravico. Razumljivo! Ako je dandanes politična moč edino zagotovilo uspeha, hoče imeti to zagotovilo tudi žena. Ako koristi volilna pravica možu, zakaj bi škodovala ženi? Vsi oni razlogi proti ženski volilni pravici kakor: da bi ta iztrgala ženo rodbini, rodila sovraštvo med možem in njo, škodovala nežnosti, sramežljivosti, milimi ni žene — vsi ti razlogi so ničevi in niso ničesar drugega, kakor pomisleki samodržcev, ki se bojijo odstopiti le trohico pravic svojim tlačnim podanikom, meneč, da si s tem izpodkoplje svojo, po krivici si prisvojeno oblast. Strah moža, da bi ga žena izpodrinila, mu vzela kruh, je popolnoma neutemeljen. Z volilnim listkom v roki se hoče žena le povzpeti do tistega stališča, kakero je že zavzemala. Volilna pravica naj bi jo rešila jerobstva moža, ponižanja, katero trpi kot žena — prostitutka, naj bi jo zopet vrnila njenemu pravemu poklicu. Zaveda se, da tega ne bo dosegla nikjer drugje, kakor ravno v parlamentu. Vsi klici dosečaj brezpravne žene, vsi dokazi sposobnosti med vojno, ko je slonelo ogromno delo na njenih ramah — vse to ji je prineslo malo priznanja in par drobtinic z bogatinoye mize. A s temi drobtinicami se moderna žena noče zadovoljiti. Predobro čuti, da plačilo ni v nikakem razmerju z njenimi bremenami. Odtod toliko pogajanje za volilno pravico.

Naša jugoslovanska država ima in mora imeti demokratičen ustroj. Demokracija pa zahteva jednake pravice za vse državljane,

torej tudi za ženo. Demokratična država mora dati ženi zádoščenje za vse prestane krivice. V največje zádoščenje ji pa bo, ako dobi enako volilno pravico z možem. Rado se govori o ženskih „kapricah“; a pomenilo bi nerazumevanje in nepoznanje stanja žene, ako bi se tudi pogajanje žene za volilno pravico smatralo za eno izmed teh „kapric“. Zahteva volilne pravice je izraz trdnega prepričanja žene, da bo samo z volilnim listkom v roki zavzela v družbi tisto častno mesto, ki ji gre. Volilna pravica ji naj odpre pot v javno življenje in delovanje; pomaga naj ji v parlament, kjer bi imela priliko, svetu razkriti svoje težnje. Šele tedaj, ako bo imela žena zastopstvo v parlamentu in besedo v zakonodaji, šele tedaj bo izginil sramotni poklic žene — prostitutke, šele tedaj bo konec izrabljanju žene v poklicih, za katere ni ustvarjena. Delovala pa bo v onih za katere ji je narava dala moči. In v teh bo tem lepše razvijala svoje sposobnosti, katerih dosedaj ni mogla. Torej: ne samo pravičnost, ampak tudi korist naše mlade države zahteva, da se tudi ženo pritegne javnemu delovanju.

Pisalo se je, da se misli v naši državi urediti žensko vprašanje na ta način, da bi se dala samo nekaterim volilna pravica. To bi bila krivica brez primere. Volilna pravica še ni višek rešitve ženskega vprašanja, je samo sredstvo. To sredstvo pa potrebujejo vse, ako se hočejo kedaj rešiti svojega obupnega položaja. Dajte vsem brez izjeme volilno pravico, odprite jim pot v javno življenje in pustite jih, naj si same rešijo svoje vprašanje!

Slovenski Korotan.

„Slovensko zgodovinsko društvo za Koroško“ je izdalo nedavno zelo informativen spis dr. Moravskega z naslovom „Slovenski Korotan“*. Ta knjiga bi morala ležati na mizi vsakega Slovenca, ki se količkaj zanima za svoj narod. Pisana je pregledno in poljudno; v kratkih slikah je očrtan ves zgodovinski, politični in

*) Stane 4 K in se naroča pri trgovcu Jožefu Vajncerl v Pliberku na Koroškem.

Žadnji dnevi na smrt obsojenih.

(Pisma ruskih kaznjencev.) Po Vlad. Korolenko.

3. Poslednji obiski.

Dvakrat na teden se zbere pri vratih kaznilnice gruča ljudi in čaka potrepljivo, da se odpro duri. To so očetje, matere, bratje, sestre, sinovi, hčere in žene obsojencev, ki so prišli v obiske. Duri se končno odpro. Vstopajo.

Dolga, ozka in umazana izba z enim oknom. Pregrajena je z leseno steno, ki je v zgornjem delu spletena iz debele žice. Zadi za mrežo stoje kaznjenci in se pogovarjajo s svojimi gosti. Ker morajo vsi govoriti obenem, nastane kmalu v tej tesni sobi nenavaden krik in hrup. Vsak obiskovalec si prizadeva, da prevpije svojega soseda in da v odmerjenem času čim več pove dragemu človeku tam izza mreže. Izba je polna obupnih glasov, piskajočih ženskih krikov; povsod krčevito napeti obrazi in brezmočni jok, katerega v živketanju verig nihče ne posluša.

Tukaj je stara kmetica. Vozila se je 50 vrst v mesto in sedaj se je krčevito oprijela mreže pa skuša povedati sinu par toplih besed, toda njen glas se obupno izgublja v šumu in hrupu. Krili z rokami in njene objokane oči le še strme prestrašeno za mrežo... In čez pet ali sedem minut se obiski prekinejo. Vse stranke napode na hodnik in v izbo pridejo novi obiskovalci, za mrežo pa se prikažejo drugi obrazi. Prejšnji polagoma odhajajo, odnašajoč s seboj občutek žalosti in nemira. Radi bi toliko tega povedali svojemu človeku, ampak v resnici niso povedali ničesar. Usmrčenih je bilo na Ruskem že tisoče ljudi. Toliko mater in še toliko očetov, mogoče tudi toliko sester, bratov in žen je gledalo skozi to mrežo na draga bitja, katerim je grozila smrt. Bili so to delavci ali kmetje, h katerim so prišli se poslavljati njihovi svojci. Koliko težkega, nepozabnega in mnogokrat neodpušljivega gorja odnašajo ti prosti ljudje v predmestja in na oddaljene vasi ogromne Rusije.

Ko je enkrat obsodba potrjena, dobe obsojenci nekoliko več syobode. Snamejo jim

okove in njihovi svojci jih lahko obiščejo v kaznilniški pisarni. Zopet prihajajo očetje in matere, tokrat na poslednji obisk. Vojaške obsodbe se navadno izvršujejo zelo hitro in tako se večkrat pripeti, da je stvar že končana, medtem ko uboga mati še hiti pešice v oddaljeno mesto ali poganja kako staro mrho po prašni cesti. Kaznilniški vratar naznanja resno in ravno dušno, kakor edinole ruski mužik govori o smrti, da je bil sin obsvitu obešen, takrat, ko še je ona hitela nekod po temnih potih...

Pisarna, kjer so obsojencem dovoljeni poslednji obiski njihovih svojcev, je razdeljena na dva neenaka dela z leseno pregrado, ki sega približno do polovice človeške postave. V enem delu se nahaja obsojenec, zastražen z oboroženimi pazniki. Sorodniki, ki so prišli na obisk, ostanejo na drugi strani pregraje. Pazniki ravnodušno poslušajo razgovore. Človek se privadi vsemu in oni so pač že mnoge privedli k tej pregraji in pa k vislicam. Njihova naloga je, paziti, da bi svojci ne dajali obsojencem kakih nevarnih reči, noža ali strupa, in to nalogo vrše ravnodušno, brez zanimanja. Ampak na človeka, ki ni vaje takih prizorov, delujejo ti obiski z neizbrisljivim vtisom, kakor vse, kjer se tako tesno dotikajo vprašanja smrti in življenja. Naš dopisnik je bil slučajno navzoč pri obisku nekega obsojenca, ki je pozneje storil samomor. Visok, z bolnožoltim obrazom in vročično lesketajočimi se očmi, je stal pred pregrado, izza katere ste čakali dve ženski. Ena, sključena, zavita v ruto, je vesčas ginljivo jokala in neprestano brisala oči z gornjim robom rute. Druga ni jokala; njene oči so bile razvnete in suhe. To je bila mati. Ni izpustila oči s sina, toda besede ni mogla najti. Take besede, ki bi jo ganila, umirila, razveselila; ki bi bila na pravem mestu...

„Kako ti gre? se je vendar le opogumila.

„Kako zdravje?...”

„Kaj zdravje? Kmalu obesijo“, je odvrnil sin hripavo in se skušal smehljati. Toda smeh se ni posrečil in nastal je zopet molk.

„Ali imaš hude sanje?“ je vprašala starka čez nekaj časa z istim negotovim glasom.

„Da, hudo se kaže“, je odgovoril sin zamišljeno, nato pa je pristavil lažje in prosteje: „Ostala je kazajka. Lahko jo prodate“.

Pričela sta govoriti o kazajki in oba sta se razveselila, da ta predmet ni imel nikakega stika z isto važno stvarjo, katere sta se bala oba. Obisk je bil kmalu prekinjen. Obsojenca so odvedli pazniki na hodnik in mati je odšla „v svobodo“, ki za njo pač ni bila boljša nego ta temnica. Pravili so, da je pozneje zblaznela. „Ko pridejo stariši na obiske, — piše nek obsojenec — bi jim rad pripovedoval vse, prav vse. Ali tega ne morem storiti; ne gre. Sedaj čutim, da bi jim povedal mnogo ljubeznivih lepih besed in jih umiril, ampak v pisarni tega ne morem storiti, ker so navzoči ljudje, ki so mi zoprni. Pred njimi ne morem spregovoriti niti ene ljubeznive besede. Čutim, da treba povedati kaj lepega, toda jezik se ne obrača. Ko greš na obisk, misliš: to in ono jim poveš, tega ne smeš pozabiti, ko pa prideš, pozabiš na vse in obstojiš. Vse se izgubi iz glave. Samo strmiš in poslušaj, kaj oni govore, sam pa ne rečeš niti besede“.

4. Pisma svojcem.

„Moji dragi stariši, oče in mati in sestra Fenja! Pišem vam svoje najdražje pismo s solzami v očeh; naznanjam vam, da sem obsojen na smrt z obešenjem. Prosim, moji dragi stariši, odpustite mi vse, kar sem vam storil slabega. Pred smrtjo sem se spovedal in bil tudi pri obhajilu, temu se nisem mogel izogniti. Z bogom, moj dragi oče, z bogom, moja draga mati, z bogom, moja draga sestra, z bogom, vsi moji bratje in moji mili prijatelji; več me ne vidite, spominjajte se do smrti na mene! Prosim, dragi moji stariši, odslužite po meni panihidu*). Ah, kako je težko umirati take smrti.

*) Panihida je maša za mrtve po pravoslavnem obredu.

kulturni razvoj koroških Slovencev in sedanje gospodarske razmere v slovenskem delu Korotana. Pisatelj pojasnjuje vzroke nazadovanja Slovencev zadnjih 70 let, pri čemur posveča posebno poglavje utrakvistični šoli, temu grobokopu koroških rojakov. Iz sistema utrakvističnih šol sledi naravna posledica: brez razumništva — brez uradništva! Zato se je vršil ves promet na železnicah, pri pošti, na trgovskih podjetjih in obratih, v državnih in deželnih uradih v velenemškem nacionalnem smislu in še pošteno plačanega voznega listka ti niso dali, če si zahteval v slovenskem jeziku. To je ustvarjalo nemško družabno življenje in ozačje, katerega je podpiral tudi tujski promet. Nemški denarni zavodi so tekmovali med seboj, da bi izpodrinili čim več slovenskih kmetov z njihove rojstne grude. Alkohol pa je bil notranji sovražnik našega ljudstva, zakaj na Koroškem se je popilo največ žganja. Znatne zasluge za raznarodovanje Slovencev imajo tudi mešani zakoni, izseljevanje vsled slabih gospodarskih razmer, pritisk cerkvenih oblasti, krivična volilna geometrija. „Tisočletna sužnost koroških Slovencev, pomanjkanje narodne vzgoje in opore, domače izobrazbe, pomanjkanje lastne, samobitne slovenske kulture, narodna nezavednost in zanemarjenost, vse to je mnogo pripomoglo, da se zadnja leta koroški Slovenci niso mogli tako uspešno braniti proti nemškemu navalu“ (str. 16). Najvažnejše pa so tabele, statistični pregledi in druga pojasnila, nanašajoča se na pisateljeva izjavljanja v prvem delu knjige. Iz teh tabel povzamemo, da ima Slovenski Korotan 61 gospodarskih društev (kreditnih, gospodarskih, konzumnih, živinorejskih, mlekarških zadrug), od prosvetnih društev pa 73 izobraževalnih društev, 6 čitalnic, 5 telovadnih, 3 abstinentska, 11 pevskih, 3 delavska, 5 strokovnih društev ter 75 knjižnic, skupaj 238 prosvetnih organizacij. 41 slovenskih hranilnic in posojilnic na Koroškem je imelo konec leta 1912 81000 članov in 9.268.513 K denarnega prometa. Čito slovenskih župnij je na Koroškem 102 z 92.574 katolikov Slovencev; slovensko-nemških župnij je 15 z 23.721 vernikov; nemško-slovenskih župnij pa 14 z 37.551 vernikov. Skupno število Slovencev na Koroškem iznaša 126.060, od tega v Celovcu in okolici 8065. Leta 1850 je bilo na Koroškem ljudskih šol 17 s slovenskim, 507 nemško-slovenskim in 203 z nemškim učnim jezikom, leta 1913 4 s slovenskim, 91 z nemško-slovenskim in 318 z nemškim učnim jezikom. Slovenskih meščanskih in srednjih šol sploh ni bilo. Slovenci so vzdrževali 2 zasebni slovenski ljudski šoli, 2 pa je vzdrževala dežela. Mesto najmanj 123 slovenskih šol na Koroškem nam je privoščila nemška omika samo dve. Od političnih uradnikov je bilo leta 1913 na Koroškem 175 Nemcev, 6 takih Nemcev, ki so zmožni slovenščine in 15 Slovencev: toraj 21 uradovanja zmožnih uradnikov za 126.000 Slovencev! Državna železnica je imela le 13, južna 9 in pošta 4 slovenske uradnike. V zadnjih 70 letih je bilo ponemčenih 43.879 Slovencev. Te številke govore dovolj. Kažejo nam jasno, z kakimi žrtvami so priborjene prve številke, ki govore o naši gospodarski in kulturni organizaciji in kako sistematično je bilo nemško delo za ponemčenje koroških Slovencev. Zadnja leta pred vojno in med vojno smo čutili tudi mi štajerski Slovenci, kakor se je vedno strastneje zajedal v naše meso strupeni zob vsenemške vladeželjnosti in ako bi izid syetovne vojne ne potisnil tega zmaja ob tla, bi v doglednem času tudi

mi seštevali zadnje ostanke ter pisali svoj »Morituri te salutant!« (Mrtvi te pozdravljajo), če bi — smeli!

Kujigo „Slovenski Korotan“ toplo priporočamo vsem obmejnim Slovincem!

Prepozno.

(Našim materam.)

Prišla je mati z otrokom. Našel sem nevarno oteklino, tako veliko in razširjeno, da je bilo jasno, da se ne da nič več storiti, da nemore pomagati nobeno zdravilo in da se ne more izvesti nikaka operacija.

Povem to materi in jo vprašam, zakaj ni došla preje.

— Nič ga ne bolelo, pravi mati.

— Toda videli ste vendar, da oteklina bolj in bolj raste, otrok pa slabi in propada.

— Mislili smo, da bo minilo.

— Če vam na vrtu poganja plevel ali na hrani plesnoba, tedaj ne mislite, da bo minilo, marveč takoj izrujete plevel ali odstranite plesnobo, Tukaj je pognal plevel na vaši krvi, in vi čakate, da mine.

— Vprašala sem mnogo ljudi.

— Ali ste vprašali tudi zdravnika?

— Ne, plaho odgovori žena.

— Kadar se vam raztrga čevelj, ne vprašate drugih ljudi, temveč ga nesete takoj k čevljarju. Ako pa bolezen, to najhujše zlo, napade ono, kar vam je prvo in najdražje, vašega otroka, takrat vprašujete strino in sosedo, botro in vse druge, le tistega ne vprašate, ki edini to ve in razume, kateremu je to poklic in dolžnost, ki hoče in tudi lahko pomaga.

— Vsi so me strašili, da bo zdravnik zahteval operacijo.

— Seveda bi zahteval.

— Ampak jaz sem se bala operacije.

— Vsi so vam govorili prav, toda vsi so vas strašili z tistim, kar je prav, in vi ste se bali onega, kar je edinole prav, rayno tako kot se boji vode tisti, komur je hiša v plamenih. Čakali ste, bali se in gledali kako vam dete slabi iz dneva v dan.

— Ljubila sem ga.

— Če se ljubezen ne briga in ne skrbi, če ne brani in ščiti, če ne hrani in ne goji, tedaj je to prazno čuvstvo in nič več. Mati, katera svojega otroka samo gladi in poljublja, je kakor mati, ki lačnemu otroku ne daje polnih prsi, da sesa. A mati, ki bolnega otroka poljublja in mu ne daje zdravil, je kakor mati, ki daje otroku bonbončka, a potem pusti, da ga raztrga volk.

— Zdravili smo ga, se brani žena.

— Da, zdravili ste ga vi in vaša sosedka z travami in s čarovanijami, nosili ste zdravila morda celo iz lekarne, ampak on, ki ve, kaj je bolezen in kako se zdravi, ni videl otroka.

Dolgo je nolčala, na to pa vpraša.

— Temu otroku res mi več pomoči in mora umreti?

— Da, odvrnem.

— Meni pa so rekli, da bodete vi pomagali, da ga operirate in potem še ozdravi.

— Pravočasno že, toda sedaj je prepozno.

— Nisem sirota, plačam vam mnogo, zelo mnogo, dam vam vse, kar premorem.

— Ne vprašam za vaš denar. Ne govorim vam zaradi plače, temveč zayoljo otroka.

— Odrežite mu nogo; naj bo če prav brez noge, samo da ostane živ.

— Tudi zato je že prepozno.

— Prepozno, za vse prepozno! Tega sem pa jaz kriva, ki sem mu dala življenje in ki ga ljubim, kakor da je v meni ljubezen celega sveta, ki bi dala zanj vsak trenutek svoje življenje, brez odlašanja in brez pomisleka.

Ne odgovorim ničesar, toda žena je prebrala odgovor iz mojih oči. Vzela je otroka na roke in odšla. Vstopila je kot krepka, živahna žena, a izstopila kot potrta starka.

Ladislav Ladanjski v „Hrv. Zaštitu“.

Razne vesti.

15 milijonov družin brez dela. List »Times« ugotavlja, da prejema ta čas v Evropi približno 15 milijonov družin podporo za brezposelne. Vzrok temu je preobrat v industriji in trgovini, ki so ga povzročile vojne razmere.

V Sibiriji se še nahaja več tisoč Jugoslovancev, bivših avstro-ogrskih vojnih ujetnikov, ki vsled težkih razmer na Ruskem ne morejo domov. Med njimi je tudi mnogo takih, o katerih ne dobe svojci v domovini nobenega sporočila in mislijo, da so že mrtvi. V sibirskem mestu Tomsk se nahaja velik jugoslovanski polk.

Letina v drugih deželah. Na Moravskem je letos žetev silno zakasnila in sicer vsled hladnega vremena v maju, neprestanega dežja v drugi polovici junija in prve dni julija. Kljub temu pa je letina precej dobra, dasi so žita precej redka, posebno na više ležečem polju. Pšenica je bila v srednji Moravi in na jugu jako lepa, jaremu ječmenu je škodovalo mrzlo vreme v maju in v prvi polovici junija, toda zadnje tedne se je jako popravil. Tudi oves se je šele zadnji čas opomogel. Tudi za sladkorno peso in krompir je pričakovati dobro leto. Sladkorja bo na Českem nenavadno veliko za izvoz in lahko pričakujemo, da ga dobimo tudi mi, če ne bo carina previsoka!

Preiskava zaradi umora ruskega carja je izvršila posebna komisija v Omsku. Dognано je, da je množica od straže izsilila, da se umori carjeva rodbina na zverinski način. Vlada v Omsku je obtožila na podlagi tega 164 oseb umora.

Iz Ukrajine. Ukrajino pozna marsikateri naš vojak. Avstro-Ogrska in Nemčija sta tam vzdrževali mir, v resnici pa sta ropali živila, da bi se vojska delj časa zavlekla. Za bogato Ukrajino se trgajo na severozahodni strani Poljaki, na vzhodni strani pa ruski boljševiki. Ukrajinski kmetje se v vedno novih krajih oborožujejo, da prepode tujce. Boljševiki so se morali na več krajih umakniti in so pustili na begu polno vojnega materiala, posebno artilerijske municije.

Mirovno stanje jugoslovanske vojske. Naša armada bo v mirnem času štela 40.000 vojakov in rekrutov. V to niso šteti orožniki, carinski stražniki in obmejne straže. Avstrijska republika bo štela 30.000 mož. Tako je določila pariška mirovna konferenca.

Naši ujetniki v Italiji. V Italiji se nahaja mnogo jugoslovanskih vojnih vjetnikov, Italija je že parkrat lepo obljubila, da jih v najkrajšem času odpusti v domovino, toda te obljube, kakor navadno, ni izvršila. Sedaj je izjavila, da vrne jugoslovanske ujetnike takoj po podpisu mirovne pogodbe z Nemško Avstrijo. Našim ljudem se v Italiji godi silno slabo. Ne le, da italijanski vojaki in častniki grdo ravnaajo z njimi, temveč morajo tudi stradati, hoditi razcapani in spati na prostem. Če se kateri pritoži čez samovoljno postopanje častnikov, ga zadene stroga kazen.

Trgovci mešane

stroke, drogist, kramarji itd. sijajno zaslužijo s prodajo Mastin-a (redilni prašek za živino in perutnino) pri kmetovalcih. — Treba pisati dopisnico na naslov: Iekar-nar Trnkoczy, Ljubljana (Kranjsko) na sledeči način: »Pošljite mi 15 zavojčkov (po 1/4 kg) Mastin-a, obenem veliki lepak, oboje z povzetjem K 32-50 franko poštnina in omot.« 20—12

Samo 40 vinarjev

stane petstolpna petitvrsta za male oglase v »Murski Straži«, najbolj razširjen slovenski list v Prekmurju, Murskem polju in Slovenskih goricah, zato ima tudi oglašanje največji uspeh.

Posojilnica v Gornji Radgoni

Rentni davek plačuje Posojilnica sama. Daje posojila na vknjižbo, na osebni kredit, na zastave in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji. — Stanje hranilnih vlog nad 5 milijonov kron. — Račun kr. čekovnega urada v Ljubljani št. 10.593

Trgovci in drugi, ki imajo v Nemški Avstriji bodisi za naročeno blago, bodisi kaka druga plačila, se opozarjajo, da lahko nakažejo ta plačila potom Posojilnice. — Račun poštne hranilnice na Dunaju št. 93.871

obrestuje hranilne vloge po 3 % o.

voljni; med prejšnjo boljševiško in sedanjo vlado pač ni primere. Povsod veseli obrazi, kakor bi se vsi pomladili; le par madžaronskih kujskačev naš še moti. Ti žalostni ostanki hujskajo našo nepoučno ljudstvo, da bomo zopet prišli pod Madžare, čemur pa mi zavedeni Slovenci nikakor ne verjamemo in jim lahko mirno obljubimo, da bodo pač hujskachi kmalo leteli tja v madžarsko deželo, kjer jim bo teklo mleko in med. Naj si le takoj brusijo podplate! Zelo presenečni smo bili, ko smo izvedeli, da nas nameravajo spraviti pod hrvaško upravo, kar so sedaj že storili. Protitemu odločno protestiramo, zakaj mi smo Slovenci in hočemo ostati Slovenci. Mi ne razumemo hrvaščine, saj so bile naše šole samo madžarske in je sploh čudno, da smo mogli ohraniti našo slovensko govorico. Želimo, da nas vzame pod svoje okrilje Slovenija, za katero smo se že žrtvovali in še se hočemo žrtvovati. To je glas našega ljudstva, naša enodušna zahteva, pa pričakujemo, da bodo poslušali ta glas tudi v Beogradu. Šele tedaj se bomo z pravo ljubeznijo okrenili naše jugoslavije, katero smo v suženstvu pričakovali tako hrepeneče. Končno prosimo vlado, da takoj regulira cene, ker danes stane kg mesa 30 K; druga živila pa tudi niso cenejša. — Prihodnjakaj več!

Pozor na tihotapce! Iz Murske Sobote nam poročajo, da razni tihotapci, ki so še nedavno delali z vtihotapljenim blagom velikanske dobičke, žive sedaj brez dela in zaslužka, vsled česar so silno hudi na Jugoslovane in, ščuvajo proti nam. Nepoučenega kmeta strašijo, da se bodo zopet vrnili Madžari in se maščevali nad onimi, ki bi držali z Jugoslovani. Treba bo, da se te hujskache zasledi in pošteno kaznuje. Kdo pa so ti ljudje? To so tisti, ki bi radi živeli kakor uši iz človeške krvi. Eni naj bi pošteno delali in se trudili od dneva do večera, par mož (krčmarji, mesarji, živinski kupci i. dr., izvemši nekoliko poštenih) pa bi rado živelo brez dela, z „handlanjem“, popivaje od gostilne do gostilne. Te uši bo treba izčistiti, vsak pošten Prekmurec se jih mora sramovati. Naše ljudstvo hoče miru in dela za svoje blagostanje, če pa ti hujskachi nočejo delati, naj gredo tja, kamor so šli Madžari in komunisti.

Črenšovci. Naš gospod notar je baje najet za „pozvačina“ k svatbi hčere nadvojvode Jožefa (ogrskega diktatorja) z nekim angležkim princem. Ta gospod razlaga našim ljudem, češ, ko pride angleški princ za ogrskega zeta, bodo Angleži izgnali vse na Ogrskem se nahajajoče tuje čete, torej tudi Jugoslovane iz slovenskega Prekmurja. Pravi, da je zasedba Prekmurja tudi sicer samo začasna. Gospod notar, z razširjanjem takih „novic“ si sami kopate jamo. Če vas svatba v Budapešti tako mika in veseli, dobite kmalu potni list za blaženi „Magyarország“. Potni list pa bo veljal samo za tja, nazaj ne več!

Prekmurci! Trgovci v Prekmurju in v Radgoni so takoj po zasedbi Prekmurja zvišali cene raznemu blagu, ker so vedeli, da vi blago rabite in ga bodejte plačali tudi po oderuških cenah. Vi pa odgovorite na to nesramnost s tem, da počakate še par dni, saj ste čakali cele mesece, pa lahko potrpite tudi sedaj. „Gospodarska zadruga“, ki je odprla svojo trgovino v Murski Soboti in ki ne išče nobenega dobička ter odaja blago vsake vrste po lastnih cenah, kupuje pa vaše pridelke po najvišji ceni, bode tekom tega ali najpozneje prihodnjega tedna dobila večje množine soli, vžigalic, potroleja, sladkorja in drugih potrebščin. Dobili bodejte vse po pravičnih cenah; le par dni še potrpite in ne

podpirajte oderuhov, ki vas na tihem zaničujejo, vaš denar pa jim je vedno dober!

Društva in prireditve.

Sokol v Radgoni. Telovadno društvo „Sokol“ v Radgoni pozivlja vse člane in članice, da se udeležijo sokolskega zleta v Ptuj, ki se vrši v nedeljo dne 7. septembra. Odbor.

Javno predavanje. Izobraževalni klub v Radgoni priredi v petek dne 5. septembra ob pol 8. uri zvečer v risalni dvorani meščanske šole javno predavanje. Predava urednik Božidar Borko „O zvezdah“. Vsi Slovenci iz Radgone in okolice povabljeni!

Izlet Radgonskega pevskega društva v Mursko Soboto. To nedeljo, 31. avgusta, priredi Slov. pevsko društvo v Radgoni izlet v Mursko Soboto, združen s koncertom in prosto zabavo.

Koncert Družovič—Brezovšek v Radgoni. Že danes opozarjamo, da priredita koncertna pevka gospa Družovičeva iz Maribora ter klavirski virtuos gospod Brezovšek, operni kapelnik iz Ljubljane, dne 12. septembra umetniški koncert v Radgoni, Natančneje prihodnjik.

Bralno društvo pri Kapeli priredi v nedeljo dne 31. avgusta ob 3. uri popoldne v gostilni „Pri zidu“ gledališki predstavi „Tri sestre“ in „Za letovišče“. Na sporedu je tudi šaljiv prizor, deklamacije in petje. Predpoldne nastopi Ljutomerski Orel z javno telovadbo. Ob pol 9. sprejem Orlov z godbo, ob 9. sv. maša z petjem moškega zbora. Po maši javna telovadba na cerhvenem prostoru in ustanovni občni zbor orlovskega odseka pri Kapeli. V slučaju slabega vremena se prireditve odloži na nedoločen čas.

Kapela — Radinci. Prleški visokošolci priredijo s sodelovanjem pevskega zbora iz Vučje vasi v nedeljo dne 7. septembra t. l. v Rosenbergerjevi dvorani v Radincih točno ob 4. uri popoldne veselico v velikem obsegu. Na sporedu je poleg vesele operete »Kovačev študent« (tridejanka) več točk petja mešanega in moškega zbora, štiriročno igranje na klavirju in deklamacija. Po sporedu bo v isti dvorani prosta zabava s šaljivim srečolovom, šaljivo pošto, konfetiji in z godbo. — Cisti dobiček veselice je namenjen v podporo slovenskim visokošolcem. P. n. občinstvo je z ozirom na dobri namen naproseno, da daruje primerne dobitke za šaljivi srečolov; oddajo se naj pred začetkom veselice priredbenemu odboru, ki vabi k obilni udeležbi. Veselica se vrši o vsakem vremenu.

Ljutomer. Učiteljstvo narodne šole v Ljutomeru priredi na Malo gospojnico t. j. 8. septembra po večernicah v telovadnici šolsko slavnost v prid ubožni šolski mladini s sledečim sporedom: A) A. Kosi: »Živela troimena Jugoslavija«, spevoigra z deklamacijami, govorom in petjem s spremljevanjem glasovirja. B) M. Gregoričeva: »Lažnjiva Minka«. Igra v 2 dejanjih. Vstopnina: I. sedeži 6 K, II. sedeži 4 K, III. sedeži 3 K, stojišča 1 K. K obilni udeležbi vabi učiteljstvo.

Prosveta.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani je izdala v samozaložbi Dr. Jenkovo srbsko narodno himno »Bože pravde« za moški zbor. Besedilo v latinici je dostavljeno tudi besedilo cirilici. Cena za 1 kos 1 K, po pošti 1 K 10 v; naroča se v »Glasbeni Matici« v Ljubljani. Vsem moškim pevskim zborom se priporoča, da si nabavijo to narodno himno.

Jugoslovanski program. Spomenice jugoslovanskega odbora v Londonu o jugoslovanskem pitanju, predane francuski in britanski vladi g. 1915 i g. 1916. Izdao Odbor narodnega vijeća SHS za okupirane krajeve v Zagrebu. Cijena K 2-50. U ovoj se knjizi nalaza tri spomenice, štojih je spomeniti odbor upravio na vlade Antente, da ih upoznaju s težnjama Jugoslovena i problemom našeg samoodredjenja. Ujedno se bavi ova knjiga s radom jugoslav. emigranata oko londonskog Odbora, kome bijaše na čelu ministar dr. Ante Trumbić. Preporečamo našim čitaocima!

Ljudska vseučilišča.

Nov politični položaj našega naroda nam je odprl tudi nova pota na gospodarskem, socialnem in prosvetnem polju. Ozke meje, v katerih smo dosedaj reševali naše programe in ustvarjali slovensko kulturo, so se takoj s osvobođenjem povečale in nam stavijo nove težke naloge. Na znotraj pomenijo te naloge ustvarjanje enotne jugoslovanske kulture, na zunaj pa vprašujejo, kako in koliko se je splošna človeška prosveta razširila med našimi masami. Če naše politično življenje zahteva več dela in več samostojnosti, zahteva tudi naša prosveta. Danes, v času gesel in programov, se zažigajo velike ideje kakor rakete v polmraku. Padata in — ugašajo kakor rakete na hladnih tleh življenja. Mnoge res niso bile ustvarjene za življenje, toda veliko jih je ugasnilo le vsled tega, ker niso padle na primerna tla t. j. ker jih ljudstvo ni moglo razumeti. Le narod z visoko kulturno zavestjo je v resnici svoboden in samostojen. Dandanes naglašajo zlasti premagani Nemci, ki so že toliko storili za prosveto svojega ljudstva, da je v ljudski izobrazbi edina rešitev nemškega naroda.

V tem oziru jih je najbolj poučil mali danski narod, ki je prvi osnoval ljudska vseučilišča za obrambo proti Nemcem. Prosluli danski škof Grundtvig je prvi javno povedal, da so klasične šole za dansko ljudstvo le posredne vrednosti; dajejo pač dobre učenjake in državne uradnike, toda na praktični svet in na splošno izobrazbo celega, živega naroda so skoraj brez vpliva. Najbolj žalostna na celem svetu bi bila dežela, kjer bi vsak občan dovršil klasične študije. Zahteval je ljudskih vseučilišč, kjer ne predavajo starokopitni pedagogi, marveč ljudje življenja in izkušnje, kjer so slušatelji iz najširjih slojev, kmetje, delavci, uradniki i. t. d. Ko je Danska izgubila Schleswig-Holstein in je ves narod globoko čutil svojo nesrečo, je mladi Danec Frede Boisen izkoristil Grundtvirove ideje in skušal s pomočjo ljudskih vseučilišč dvigniti danski narod ter s es tem maščevati nad Nemci. Na mali danski vasi je z pomočjo okoliških kmetov postavil lepo stavbo: ljudsko vseučilišče in vložil v njo vse svoje premoženje. Skozi 30 let je bil ravnatelj tega zavoda, delal je neutrudno in nesebično, zato pa je lahko rekel na stara leta: »Jaz sem duševni oče 3000 mladih Dancev, ali še bolje, jaz sem duševni oče 3000 mladih danskih obitelji.« Njegovemu zgledu so sledili tudi drugi; na malem Danskem je nastalo več ljudskih vseučilišč, ki so dvignila ne le prosveto, marveč tudi gospodarstvo danskega ljudstva na nesluteno višino. Pozneje so osnovali ljudska vseučilišča tudi Švedi, Norveži in Finci. Opazja se, da so ideje ljudskih vseučilišč oprijeli v prvi vrsti mali narodi, hoteč z prosveto zaščititi svojo politično suverenost.

Čas je, da se tudi pri nas razmišlja o temeljiti reformi ljudskega šolstva in o ljudskih vseučiliščih. V 27. številki letošnje »Jugoslovanske Njive« piše J. T. (urič?) v članku »Ljudska vseučilišča rešitev nemškega naroda« med drugim sledeče: »Mi moramo takoj osnovati sedemletno osnovno šolo za otroke celega naroda, njej pridružiti triletno ljudsko šolo za mladino kmetov, delavcev in obrtnikov s strokovnimi tečaji, obenem pa na severovzhodni strani vsaj eno ljudsko vseučilišče za kmečko mladino. Le na ta način bomo rešili v novem hudem boju, ki je že pričel, tisto, kar so vojske odbranile. Ne varajmo se. Naši dosedanji zavezniki kakor tudi nasprotniki nas vedno ogrožajo. Eni in drugi potrebujejo več kot proizvajajo sami, pa hočejo imeti moderne sužnje, ki z težkim delom omogočajo gospodarjem brezskrbno življenje. To lahko opazimo vsak dan. Modernega suženstva pa se obrani narod le tedaj, če so izobraženi najširji ljudski sloji, a najposobnejši izmed njih vodijo in upravljajo gospodarstvo, prosveto in državne zadeve. Zapomnimo pa še to-le: Dokler nimamo dobre šole, ni tudi takih, ki bi hoteli dobre knjige čitati, njihove misli razumevati in slediti. Dobra knjiga v dobri roki pa je najuspešnejša ročna granata za obrambo in za napad!«

Na Češkem so ugledni časopisi »Národní listy«, »Venkov«, »Právo lidu« i. dr. že v vojnem času mnogo razpravljali o ljudskih vseučiliščih. Prav gotovo so Čehi svoje načrte danes že izvršili, ker je duh češkega naroda posebno dovzeten za take ideje. Umestno bi bilo, da se ustanovi prvo jugoslovansko vseučilišče ravno v Sloveniji, ker je naša ljudska prosveta v primeri z hrvatsko in srbsko še najbolj razvita, imamo najmanjše število analfabetov in najbolj razširjeno prosvetno organizacijo.

Listnica uredništva.

Orehovci. Ker nam silno primankuje prostora, žal ne moremo objaviti. Turjanski vrh. Naslova ne smemo izdati brez izrečnega dovoljenja stranke. Vaše pismo odposlamo inserentu, ko se oglasi. **Ženitna ponudba v 18. šte. Došlo je več pisem; dvignite jih takoj v upravnistva. M. B. Hvala za poslano! Srčne pozdrave!**

Naznanilo.

Naznanjam slavnemu občinstvu, posebno Prekmurkim Slovincem, da sem na novo otvoril trgovino s stavljenim gradivom. Dobi se pri meni na drobno in debelo dober portland cement najboljše kakovosti, živo pa tudi pogašeno apno, ter raznovrstne lepe suhe deske vdolgosti od 4 do 6 metrov. Sprejemam tudi naročila za vsako množino ktej obrti spadajoče surovine, kakor cement, apno, deske, raznovrsten les za stavke, traverze (tračnice) železo itd. Pripravljen po možnosti vsem po nizki ceni postreči z dobrim blagom, pričakujem obilo obiskov, Vaš rojak in domačin.

Alojzij Bratina
koncesijonirani studenčni mojster
v Križevcih pri Ljutomeru.

Prodaja se

tokoj enonadstropna hiša
v Radgoni, sposobna za
srednjo trgovsko ali obrt.
podjetje (veliki magacini).
Cena 60.000 K. Ponudbe
je vpslati na glavno to-
bačno zalogo v Radgoni.

Živinski sejmi

v Ljutomeru se bodo vršili
dne 16. septembra, 14. oktobra,
11. novembra in 16. decembra.

Županstvo.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Mariboru

Delniška glavnica K 15,000.000.—

Centrala v Ljubljani

Rezervni fondi nad K 4,000.000.—

Podružnice v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Obrestuje vloge na knjižice in na tekoči račun s 3%
brez odpovedi, proti trimesečni odpovedi s 3 1/4% čistihDaje trgovske in aprovizacijske kredite
Izvršuje vse bančne transakcije

Prodaja se

malo posestvo z hišo sposobno za trgovino. Vpraša se v Iljaševcih hišna št. 24, pošta Križevci pri Ljutomeru.

Apno

prodaja vsaki ponedeljek na kolodvoru v Gornji Radgoni.

Nadalje ima na prodaj deske, švartine, tesani debeli les, kotle za repo kuhati, raznovrstno železje, žeblice, sol, moko, kavo, sodo, vžigalice in razno drugo specerijsko blago.

Franc Korošec
veletrgovina
Gornja Radgona.

Sladkorja

je treba manj, če se rabi

„Congo“

surogat

kavo

praženo, semleto, mešano z pravo kavo. 1 originalni 63 kg zaboj, sortirano, ukusno, v 1/5, 1/10, 1/20 kg paketirano, franko zaboj K 756.—. Poštna pošiljatev 15 kg sortirano franko K 200.—. Odprava: denar naprej ali povzetje.

Lang & Comp., Osijek.
Brzjavi: Langcomp.

Miši - Podgane stenice — ščurki

in vsa golazen mora poginiti ako porablja moja najbolje preizkušena in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 6.—, za podgane in miši K 6.—, za ščurke K 6.—, posebno močna tinktura za stenice K 6.—, uničevalec moljev, prašek za uši v obleki in perilu, proti mravljam, proti ušem pri perutnini K 3.—, prašek proti mrčesom K 5.—, mazilo proti ušem pri ljudeh K 3.—, mazilo za uši pri živini K 3.—, tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjavi (uničevalcev rastlin) K 3.—. Pošilja po povzetju Zavod za eksport

M. Jünker, Zagreb 46, Petrinjska ulica 3.

Odprl sem

hotel Beograd

(do sedaj »Sandwirt«)

v Slovenjemgradu, kjer se nahaja gostilna, kavarna, mesarija, prenočišče, kegljišče, krasen vrt in se dobe vozniški na vse strani. Točil bom vedno najboljša vina in pivo ter kavo. Vsak čas se bodo dobila mrzla in topla jedila. Imel bom v zalogi vina vseh vrst v sodih in steklenicah ter sadjevec na drobno in debelo za razpošiljanje od 56 litrov naprej. Za obilen obisk in naročila se priporoča

Andrej Oset
hotel Beograd
Slovenjigradec.

KARBID

prodaja v vsaki množini Ivan Kovačič, trgovina s steklom v Radgoni.

Garje,

srebečico, kraste, lišaje uniči pri človeku in živini mazilo zoper srebečico. Brez duha in ne maže perila. 1 lonček za eno osebo 6 K. Po pošti 7 K, poštnine prosto. Prodaja in razpošilja s pošto lekarna Trnkoczy v Ljubljani, Kranjsko. 30—14

Prekmurje

Naznanjam cenjenemu občinstvu, da sem se preselil iz Glavnega trga št. 130 (stara vojašnica) v večjo in lepšo trgovino, hiša gospoda Huallenza, poprej Werbowetz, ter priporočam manufakturno blago po najnižjih cenah.

Janko Cizej

„Prva slovenska manufakturna trgovina“
Radgona, Dolga ulica.

RAZGLAS.

Obrtna zadruga I. skupina naznanja, da se vrši dne 7. septembra ob 11. uri predpoldne v gostilni g. Jankota Hausmanna v Račkem vrhu blizu načelnika Mateja Domajnka sestanek vseh obrtnikov te skupine, kjer se bode razpravljalo o sprejemanju in proglatitvi sposobnosti učencev ter glede plačila. Nastopijo tudi govorniki. Vsi udje I. skupine naj se te seje zanesljivo udeležijo.

Obrtna zadruga I. skupina v Gornji Radgoni.

Načelnik: Matej Domajnko, l. r.

Nabirajte za Ljudsko knjižnico v Radgoni.

29. avgust.

Narodnemu trgovcu gospodu Jankotu Cizeju iskreno čestitajo k imendani
Radgonski Slovenci.

Banka „Slavia“

Zavarovalnica proti požaru in škodam.

Zastopstvo:

Franc Korošec v Gornji Radgoni.

Vinogradniki! POZOR! Gostilničarji!

Prva slovenska veletrgovina z vinom in sadjevcem

Janko Čirič

v Gornji Radgoni

Vekoslav Rajh

v Ljutomeru

naznanje, da kupuje po poštenih cenah vino in sadjevec ter ga prodaja gostilničarjem v vsaki množini od 50 litrov naprej.

Drva les (rezan) in deske

v vsaki množini, najboljše cele vagone, kupi

Gospodarska zadruga
za Prekmurje, Mursko polje in Slov. Gorice
r. z. z o. z.
v Gornji Radgoni.

POSJOJILNICA V GORNJI RADGONI

registrovana zadruga
z neomejeno zavezo

Hranilne vloge

sprejema od vsakega in njih obrestuje po najvišji obrestni meri. Obresti se pripisujejo koncem vsakega leta brez posebnega naročila h kapitalu. Hranilne knjižice drugih tuzemskih denarnih zavodov se sprejemajo brez vseh stroškov kot hranilne vloge, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so strankam na razpolago položnice kr. poštnega čekovnega urada v Ljubljani št. 10.593. Rentni davek plačuje Posojilnica sama.

Posojila

daje pod najugodnejšimi pogoji in sicer na vknjižbo po 4%, na poroštvo po 4 1/2%. Izposujuje tudi na zastavo vrednostnih papirjev. Dolgove pri drugih denarnih zavodih prevzema Posojilnica na sebe in dolžnik plačuje svoj dolg pri Posojilnici naprej. Stroški za to ne presegajo nikdar 10 K. Prošnje za vknjižbo novih kakor tudi za izbris plačanih posojil dela Posojilnica brezplačno, stranka plača le koleke.

Uradne ure

so vsak torek in petek od 9. do 12. ure dopoldne. Ako pa pride na ta dan praznik, uraduje se naslednji dan. Ob uradnih dnevih se sprejema in izplačuje denar. Posojilnica posreduje tudi izplačevanje obresti vojnih posojil brez vsakega odbitka. Sicer pa lahko opravijo stranke vsak dan vse uradne posle in so veljavni, ako njih podpišeta dva v to upravičena funkcionarja.

Pojasnila

se dajajo, prošnje sprejemajo in vsi drugi uradni posli izvršujejo vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do 5. ure popoldne.

Uradni prostori

so v lastni hiši,
Gornji Gris št. 8.